

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในโลกปัจจุบันเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่กระตุ้นให้ประเทศต่าง ๆ เห็นความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาประเทศให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและยั่งยืน ปราศจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากประเทศอื่น ดังนั้นการพัฒนาค้นให้มีคุณภาพจึงเป็นภารกิจหลักของการจัดการศึกษา (อังคณา วสุวรรณ์ 2544 : 1) แต่จากรายงานการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์พบว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาจากฐานที่สำคัญของปัญหาทั้งปวงคือ เรื่องคุณภาพของคน (เกษมา วรวรรณ ณ อยุรยา 2539 : 20) ดังนั้นประเทศไทยจึงมีการวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549 ได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ โดยมุ่งพัฒนาให้เป็นสังคมที่เข้มแข็งใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้และเป็นสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน โดยให้คนไทยส่วนใหญ่ มีการศึกษาและรู้จักเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2544 : 14 – 15)

ห้องสมุดประชาชนมีฐานะเป็นแหล่งการเรียนรู้ ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเป็นแหล่งรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยแก่ประชาชน และเป็นหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินงานภายใต้การกำกับดูแลของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีการกิจหลักอยู่ 3 ประการ คือ (กุลธร เลิศสุริยะกุล 2542 : 22 -24)

1. จัดการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)
2. จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non – formal Education)
3. เป็นศูนย์ข้อมูลชุมชน (Local Information Center)

ห้องสมุดประชาชนต้องจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนภารกิจหลัก 3 ประการ โดยเฉพาะกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญที่ต้องจัดอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นกิจกรรมที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรของประเทศ เนื่องจากการอ่านเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคลากร และมีส่วนผลักดันให้สังคมเจริญก้าวหน้าไปได้รวดเร็วขึ้น ดังนั้นการอ่านจึงมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนถึงวัยชรา

การอ่านทำให้รู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันเป็นโลกของข้อมูลข่าวสาร ทำให้ผู้อ่านมีความสุข มีความหวัง และมีความอยากรู้อยากเห็น อันเป็นความต้องการของมนุษย์ทุกคน การอ่านมีประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง คือ การพัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคนทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ และสนองความอยากรู้อยากเห็น นอกจากนั้นการจะพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้ต้องอาศัยประชาชนที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งความรู้ต่าง ๆ ก็ได้มาจากการอ่านนั่นเอง

จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติซึ่งสำรวจการอ่านหนังสือของคนไทยในปี พ.ศ. 2546 พบว่าประชากรที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไป จำนวน 57.8 ล้านคน เป็นผู้อ่านหนังสือ 35.5 ล้านคน หรือร้อยละ 61.2 และผู้ไม่อ่านหนังสือ 22.4 ล้านคน หรือร้อยละ 38.8 โดยผู้ไม่อ่านหนังสือจาก 22.4 ล้านคน เป็นชาย 10.1 ล้านคน เป็นหญิง 12.3 ล้านคน จากข้อมูลเกี่ยวกับการอ่านของคนไทยดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการส่งเสริมการอ่าน ที่เข้าขั้นวิกฤตจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เป็นปัญหาที่คนไทยทุกคนต้องตระหนักและร่วมมือกันแก้ไขอย่างจริงจัง เพื่อให้คนไทยมีนิสัยรักการอ่าน ทั้งนี้เป็นการเตรียมการให้ประเทศไทยมีทรัพยากรที่มีคุณภาพสามารถเข้าไปบริหารจัดการปัจจัยอื่นๆ ได้ง่ายขึ้นเพื่อให้เกิดประสิทธิผล การสร้างนิสัยรักการอ่านมีความสำคัญ เพราะการอ่านไม่ใช่ทักษะที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ การสร้างนิสัยรักการอ่านจำเป็นต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้ตั้งแต่เล็ก ๆ จึงจะได้ผลและสถาบันที่มีบทบาทในการสร้างนิสัยรักการอ่าน ได้แก่ บ้านหรือครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน พ่อแม่ให้ความรักความอบอุ่น ทำกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต่าง ๆ ร่วมกับลูก และห้องสมุด ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่บรรณารักษ์จะต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้เด็กอยากไปเรียนรู้ไปอ่าน และอยากร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่บรรณารักษ์จัดขึ้น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านจึงมีประโยชน์เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านมีนิสัยรักการอ่าน เห็นความสำคัญของการอ่าน มีความสามารถในการอ่าน รู้จักแสวงหาความรู้ และประสบการณ์จากการอ่านด้วยตนเองจนเป็นนิสัย

ปี พ.ศ. 2546 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้เป็นปีแห่งการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ รวมถึงห้องสมุดประชาชน ทั้งนี้ลักษณะสำคัญของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ดี คือ ได้รับความสนใจ จูงใจให้อยากอ่าน กระตุ้นให้อยากอ่าน พัฒนาการอ่าน สนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่ใช้เวลาว่างเกินไป ให้ทุกคนมีส่วนร่วม ประหยัด ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และเป็นกิจกรรมที่มุ่งไปสู่หนังสือและสื่อการอ่าน แต่ความพยายามในการจัดกิจกรรมของห้องสมุดประชาชนอำเภอในหลายปีที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งมีปัจจัยหลายด้านไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร งบประมาณ รวมทั้งด้านรูปแบบการจัดกิจกรรม ของ

แต่ละแห่งที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของแต่ละห้องสมุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดประชาชน เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดประชาชนอำเภอในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและตรงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

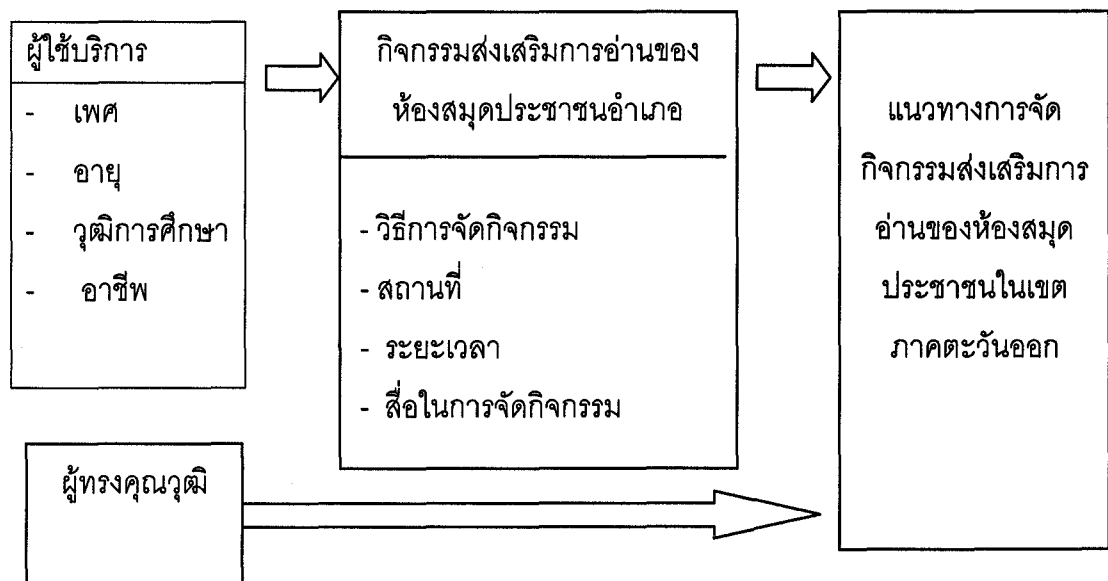
2.1 เพื่อศึกษาความต้องการในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนอำเภอในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนอำเภอในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ จำแนกตามสถานภาพผู้ตอบ

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านห้องสมุดประชาชนอำเภอในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยขอนำเสนอต่อไปนี้

4. ประเด็นปัญหาการวิจัย

- 4.1 ความต้องการกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนอำเภอในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างไร
- 4.2 ความต้องการเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ของผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนอำเภอในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความแตกต่างกันตามสถานภาพผู้ตอบหรือไม่
- 4.3 แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดประชาชนอำเภอในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรเป็นอย่างไร

5. ขอบเขตการวิจัย

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยเนื้อหาของการจัดกิจกรรมดังนี้ เป็นการศึกษาความต้องการกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในเนื้อหา 2 ด้าน คือ 1) ด้านวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ซึ่งแบ่งเป็นกิจกรรมที่ให้เนื้อหาสาระของเรื่อง และกิจกรรมที่สนับสนุนและส่งเสริมการอ่าน และ 2) ด้านสถานที่ ระยะเวลา และสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

5.2 ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่

5.2.1 ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนอำเภอในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5.2.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา ทำการศึกษาห้องสมุดประชาชนอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีจังหวัดทั้งหมด 9 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระยอง จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดนครนายก จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดตราด จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดชลบุรี

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 ห้องสมุดประชาชนอำเภอ หมายถึง สถานที่ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการ ข้อมูลข่าวสาร สำหรับประชาชนทั่วไป ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอหรือกิ่งอำเภอสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาเอกชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6.2 กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นโดยประกอบไปด้วย

วิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน สถานที่ ระยะเวลา และสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม เพื่อให้บุคคลมีนิสัยรักการอ่าน

6.3 วิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็นกิจกรรมที่ให้เนื้อหาสาระของเรื่อง และกิจกรรมที่จัดให้บริการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการอ่าน ให้มีผู้สนใจมากขึ้น

6.4 แนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรม สถานที่ ระยะเวลา ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม และสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม เพื่อให้บุคคลมีนิสัยรักการอ่าน

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ห้องสมุดประชาชนอำเภอในเขตภาคตะวันออก สามารถนำแนวทางที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านได้อย่างเหมาะสม

7.2 สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนในฐานะที่เป็นหน่วยงานในการกำหนดนโยบาย จัดสรรงบประมาณการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนอำเภอ มีแนวทางในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมได้เหมาะสมมากขึ้น

7.3 หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน สามารถนำแนวทางที่ได้จากการศึกษา ไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้ใช้บริการได้อย่างเหมาะสม